

Asia: VN/33943/2025

## **Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista**

Jyväskylän yliopisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa.

Jyväskylän yliopisto ei pidä esitystä kannatettavana, koska se ei tarkoituksenmukaisella tavalla edistä sille asetettuja tavoitteita.

- Esitys heikentäisi koulutuksen yhdenvertaisuutta ja lisäisi riskiä lukukausimaksuperiaatteen asteittaisesta laajentumisesta.
- Esityksen suhde perustuslakiin, koulutuksen yhdenvertaisuuteen ja yliopistojen autonomiaan, mukaan lukien opiskelijavalintaan liittyvät kysymykset, tulee arvioida huolellisesti ennen jatkovalmistelua.
- Esitys ei laajentaisi tutkintotarjontaa eikä tukisi tarkoituksenmukaisella tavalla jatkuvan oppimisen tarpeita.
- Esitys on ristiriidassa avoimen yliopisto-opetuksen sivistyksellisen tehtävän ja koulutuksellisen tasa-arvon periaatteiden kanssa.
- Jyväskylän yliopisto pitää lyhyttutkintojen mallia vartenotettavampana vaihtoehtona, koska se vastaisi paremmin osaamistason nostamisen ja jatkuvan oppimisen tavoitteisiin.

#### **Näkemyksenne esityksen tavoitteista**

Esityksen tavoitteet ovat keskenään osin ristiriitaisia. Koulutus- ja osaamistason nostaminen kohdistuvat eri kohderyhmiin: koulutustason nostamisella tarkoitetaan ensimmäisen korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrän kasvattamista alle 35-vuotiaassa väestössä, kun taas osaamistason nostaminen kohdistuu työelämässä jo toimivien osaamisen kehittämiseen.

Tavoite tutkintoon johtavan koulutuksen tarjonnan laajentamisesta ei toteutuisi, jos maksullisena voitaisiin tarjota ainoastaan samoja tutkintoja kuin maksuttomassa koulutuksessa.

Myöskään tavoite yksilöiden koulutuspolkujen joustavoittamisesta ei toteutuisi, mikäli maksullinen tutkintokoulutus sidottaisiin maksuttoman tutkintokoulutuksen toteutustapoihin. Tällainen ratkaisu ei vastaisi työssäkäyvän kohderyhmän tarpeisiin.

**Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?**

7 §: Jyväskylän yliopisto vastustaa ehdotettua muutosta ja esittää pykälän muotoilemista siten, ettei tutkintoon johtavaa koulutusta järjestettäisi avoimena yliopisto-opetuksena.

”Yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä ja taiteellisia jatkotutkintoja. (POIS: Yliopistot voivat järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta myös avoimena yliopisto-opetuksena.) Yliopistot voivat järjestää erikoistumiskoulutusta, tutkintojen osia sisältävää koulutusta täydennyskoulutuksena, avoimena yliopisto-opetuksena tai muutoin erillisinä opintoina sekä muuta täydennyskoulutusta. Avoimena yliopisto-opetuksena tai muutoin erillisinä opintoina voidaan suorittaa korkeakoulututkintoon kuuluvia opintoja, joiden suorittamiseen opiskelija on saanut yliopistolta ajallisesti ja sisällöllisesti rajatun opinto- tai opiskeluoikeuden.”

8 c §: Mikäli edellä esitetty 7 §:ää koskeva huomio otetaan huomioon, tälle pykälälle ei käytännössä olisi tarvetta.

Ehdotettu sääntely on lisäksi sisäisesti ristiriitaista: opiskelijoihin ei sovellettaisi opiskelijavalintaa, mutta heidän tulisi siitä huolimatta osoittaa yliopiston edellyttämä suomen tai ruotsin kielen taito. Käytännön toteutustapa jää tältä osin epäselväksi.

Jos maksulliset tutkinnot eivät voisi poiketa sisällöltään tai laajuudeltaan maksuttomista tutkinnoista, ne eivät tarjoaisi aikuisväestölle aidosti tarkoituksenmukaista tapaa osaamistason nostoon eikä korkeakouluille joustavaa tai houkuttelevaa tapaa rahoituspohjan laajentamiseen.

## **Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)**

Jyväskylän yliopisto pitää perusteltuna sitä, että maksullisena suoritettu tai aloitettu tutkinto ei vaikuta yksilön statukseen ensikertalaiskiintiössä eikä näin ollen heikennä tämän mahdollisuuksia hakeutua suorittamaan maksutonta tutkintoa.

## **Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)**

Maksullisen tutkinnon suorittajien rajaaminen opintososiaalisten etuuksien ulkopuolelle johtaa siihen, että ko. tutkinnon suorittajia eivät koske opintotukeen sidotut keskeiset valmistumisen kannusteet, kuten opintotukikuukausien rajaus ja opintolainahyvitys. Opintotukioikeuden puuttuminen vaikuttaa myös opiskelun kokonaiskustannuksiin, kun myös elinkustannukset jäävät kokonaan opiskelijan katettaviksi. Tämä osaltaan vähentää maksullisen tutkinnon houkuttelevuutta ja lisää kannusteita vaihtaa maksuttomaan tutkintokoulutukseen.

## **Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)**

Esityksessä maksullisen tutkinnon suorittajat rajataan opiskeluterveydenhuollon ja sen myötä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palveluiden ulkopuolelle. Yksilöterveyden palvelujen ohella YTHS tuottaa myös yhteisöterveyden palveluita, joihin kuuluvat mm. opiskeluterveysneuvottelut, opiskeluympäristön tarkastukset, opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukyvyn edistäminen sekä säännöllisen terveystarkastuksen toteuttaminen. Maksullisen tutkinnon suorittajat eivät esityksen mukaan olisi oikeutettuja opiskeluterveydenhuollon palveluihin, eivätkä siis veloitettuja maksamaan opiskelijan terveydenhoitomaksua. Näin ollen he eivät myöskään osallistu yhteisöterveyden palveluiden rahoittamiseen. Riskinä on yhteisöterveyden palveluiden laadun lasku.

Esityksen mukaan avoimen tutkinnon suorittajiin sovellettaisiin SORA (soveltumattomuuden ratkaisuja) -lainsäädäntöä ilman, että heillä on oikeutta opiskeluterveydenhuollon palveluihin. SORA-prosessissa YTHS on keskeinen kumppani, ja mukana mm. opiskeluterveysneuvotteluissa ja huumausainetestauksessa. SORA-tapauksissa koulutuksen järjestäjä joutuisi siis maksullisen tutkinnon suorittajan kohdalla etsimään jonkin toisen kumppanin ja järjestämään prosessin uudella tavalla, mikä voi olla käytännössä haastavaa ja vaatia paljon lisätyötä.

**Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.**

Taloudelliset vaikutukset:

- Mikäli maksullinen tutkintokoulutus toteutettaisiin samoin periaattein kuin maksuton tutkintokoulutus, opiskelijoiden mahdollisuudet yhdistää työ ja opiskelu heikkenisivät. Opintotukioikeuden puuttuessa elinkustannukset jäisivät kokonaisuudessaan opiskelijan vastuulle.

- Maksullisen tutkinnon suorittajilla olisi vahva kannustin siirtyä maksuttoman tutkintokoulutuksen piiriin, mikä vaikeuttaisi opintojen pitkäjänteistä suunnittelua, heikentäisi ennakoitavuutta sekä lisäisi hallinnollista kuormitusta ja kustannuksia.
- Täyskatteinen hinnoittelu nostaisi opintojen kustannukset tasolle, joka käytännössä rajaisi koulutuksen saavutettavuuden suppealle joukolle. Tämä heikentäisi yhdenvertaisuutta eikä todennäköisesti lisäisi osallistumista.
- Jatkuvan oppimisen tarpeisiin vastattaisiin tarkoituksenmukaisemmin joustavilla osaamiskokonaisuuksilla ja lyhyttutkinnoilla kuin sitomalla tarjontaa tutkintokoulutuksen rakenteisiin.
- Esityksen taloudellinen hyöty korkeakouluille jäisi todennäköisesti vähäiseksi. Hallinnolliset kustannukset saattaisivat ylittää ennakoidun tuoton, ja muiden maiden kokemukset viittaavat siihen, että vaihtoehtoiset rahoituskanavat voivat pitkällä aikavälillä myös heikentää perusrahoitusta.
- Myönteisenä voidaan pitää sitä, että työnantajilla olisi mahdollisuus osallistua koulutuksesta perittävien maksujen kattamiseen.
- Avoimen yliopiston aiemmat maksukorotukset eivät ole lisänneet tarjonnan monipuolistumista, vaan pikemminkin lisänneet hintakilpailua ja vaikeuttaneet osallistumista erityisesti nuorten, pienituloisten ja matalasti koulutettujen näkökulmasta.

#### Yhteiskunnalliset vaikutukset:

- Esitys suosisi hyvätuloisia, sillä täyskatteinen maksullinen tutkinto ei olisi realistinen vaihtoehto monille pienituloisille tai matalapalkkaisilla aloilla työskenteleville.
- Esityksen vaikutus osaamistason nostamiseen jäisi vähäiseksi, koska kohderyhmä olisi kapea ja painottuisi vain harvoille aloille.

#### Vaikutukset korkeakoulujen tutkintoon johtaviin koulutuksiin hakeville sekä korkeakouluopiskelijoille:

- Esityksessä esitetty arvio siitä, että tutkintoon johtavasta koulutuksesta maksaminen voisi olla joillekin tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto kuin valintakokeisiin valmistautuminen, ei vastaa valintakoeuudistuksen jälkeistä nykytilannetta. Käytännössä uudet valintakokeet eivät edellytä mittavaa tai pitkäkestoista valmistautumista.

#### Vaikutukset korkeakouluille:

- Myönteistä on, että kyseessä olisi mahdollistava eikä velvoittava sääntely.
- Korkean hakupaineen aloilla maksuhalukkuutta ja koulutuksen järjestämisedellytyksiä ei ole arvioitu riittävästi. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston kokeilu maksullisesta kandidaattireitistä kauppatieteissä ei synnyttänyt riittävää kysyntää edes maltillisella hinnalla.

Vaikutukset muille organisaatioille:

- Vertailu kansanopistoissa perittäviin maksuihin on puutteellinen, sillä niiden opiskelijat ovat oikeutettuja opintososiaalisiin etuuksiin eivätkä kansanopistojen perimät maksut ole täyskattaisia. Lisäksi kansanopistoissa opiskellaan tyypillisesti enintään yhden lukuvuoden ajan, minkä vuoksi kokonaiskustannukset jäävät olennaisesti maksullista tutkintoa alhaisemmiksi.

### **Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)**

Mikäli lakialoite etenee, sen tulisi tulla voimaan samaan aikaan seuraavan OKM:n rahoitusmallin kanssa 1.1.2029.

### **Muut huomiot ja näkökohdat**

Euroopassa on nähtävissä elinikäisen oppimisen arvostuksen vahvistuminen. Jatkuvan oppimisen tarpeet korostuvat tutkinnon suorittamisen jälkeen, eikä niihin voida laajasti vastata pitkäkestoisella tutkintokoulutuksella. Tältä osin esityksen mukainen lakialoite kulkee vastakkaiseen suuntaan.

Osaajia tarvitaan myös aloille, joilla palkkataso on suhteellisen matala ja joissa työnantajana toimii pääosin julkinen sektori. Tästä syystä jatkuvan oppimisen rahoitus edellyttää kolmikantaista vastuuta yksilöiden, yhteiskunnan sekä yritysten ja muiden organisaatioiden kesken.

Havila Marjo  
Jyväskylän yliopisto